

ПРИЙДИ й проголосуй!

У ході виборчої кампанії 2004 р.
Школою політичної аналітики при
Національному Університеті «Києво-
Могилянська академія» підготовлено
п'ять просвітницьких брошур:

- Прийди і проголосуй!
- Вибери одного. Читаємо програми кандидатів в Президенти України
- Виборчі права громадян. Посібник для виборця
- Адміністративний ресурс на виборах та методи протидії
- Маніпуляції громадською думкою за допомогою ЗМІ

Школа політичної аналітики при НаУКМА

**ПРИЙДИ
й проголосуй!**

Київ 2004

Прийди й проголосуй. — К.: Факт, 2004. — 20 с.

Автори:

Сергій Черненко (журнал «Телекритика»);

Василь Яблонський (докторант кафедри політології НаУКМА).

З електронною версією видання можна ознайомитися на інтернетівських сторінках Школи політичної аналітики при Національному Університеті «Кієво-Могилянська академія» за адресою www.spa.ukma.kiev.ua

Для безкоштовного розповсюдження.

ISBN

© Школа політичної аналітики при НаУКМА, 2004

ЗМІСТ

Час обирати нового Президента	4
Зробимо вибір на користь чесного майбутнього	7
Як обрати свого Президента?	11
Ваш вибір	13
Скористайтесь своїм правом	17

ЧАС ОБИРАТИ НОВОГО ПРЕЗИДЕНТА

Освічений народ легше вести, його важче гнати, ним легше керувати, але неможливо поневолити.

Генрі Брум (1778—1868), англійський політичний діяч

В історії кожного народу є періоди, коли він як ніколи потребує сильного лідера.

Лідера, який би зміг мудро накреслити шлях для тривалого подальшого розвитку країни. Такого лідера, про якого казав один з французьких державних мужів: «... на кілька поколінь мусить бути хоча б один правитель, який закладе міцний фундамент, підвалини діяльності якого не зможуть зруйнувати випадкові люди, які прийдуть до влади після нього». Давно в Україні не було такого лідера.

31 жовтня 2004 року — ми обираємо лідера країни, в якій живемо.

Всі ми, громадяни України, маємо право і суспільний обов'язок голосувати на виборах Президента України. Президент — це лідер і «обличчя», уособлення нашої держави. Він відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні і впровадженні стратегії суспільного розвитку нашої країни. Щоб у цьому переконатися, достатньо ознайомитись із списком повноважень Президента у Конституції України:

Стаття 102. Президент є главою держави і виступає від її імені.

Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

Стаття 106. Президент України:

1) забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави;

2) звертається з посланнями до народу та із щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України;

3) представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньою діяльністю держави, веде переговори

та укладає міжнародні договори України;

4) приймає рішення про визнання іноземних держав;

5) призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях; приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав;

6) призначає всеукраїнський референдум щодо змін Конституції України відповідно до статті 156 цієї Конституції, проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою;

7) призначає позачергові вибори до Верховної Ради України у строки, встановлені цієї Конституцією;

8) припиняє повноваження Верховної Ради України, якщо протягом тридцяти днів однієї чергової сесії пленарні засідання не можуть розпочатися;

9) призначає за згодою Верховної Ради України Прем'єр-міністра України; припиняє повноваження Прем'єр-міністра України та приймає рішення про його відставку;

10) призначає за поданням Прем'єр-міністра членів Кабінету Міністрів України, керівників інших центральних органів виконавчої влади, а також голів місцевих державних адміністрацій та припиняє їх повноваження на цих посадах;

11) призначає за згодою Верховної Ради України на посаду Генерального прокурора України та звільняє його з посади;

12) призначає половину складу Ради Національного банку України;

13) призначає половину складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;

14) призначає на посади та звільняє з посад за згодою Верховної Ради України Голову Антимонопольного комітету України, Голову Фонду державного майна України, Голову Державного комітету телебачення і радіомовлення України;

15) утворює, реорганізовує та ліквідує за поданням Прем'єр-міністра України міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, діючи в межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади;

16) скасовує акти Кабінету Міністрів України та акти Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

17) є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України; призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил України, інших військових формувань; здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави;

- 18) очолює Раду національної безпеки і оборони України;
- 19) вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни та приймає рішення про використання Збройних Сил України у разі збройної агресії проти України;
- 20) приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України;
- 21) приймає у разі необхідності рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошує у разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації з наступним затвердженням цих рішень Верховної Ради України;
- 22) призначає третину складу Конституційного Суду України;
- 23) утворює суди у визначеному законом порядку;
- 24) присвоює вищі військові звання, вищі дипломатичні ранги та інші вищі спеціальні звання і класні чини;
- 25) нагороджує державними нагородами; встановлює президентські відзнаки та нагороджує ними;
- 26) приймає рішення про прийняття до громадянства України та припинення громадянства України, про надання притулку в Україні;
- 27) здійснює помилування;
- 28) створює у межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, для здійснення своїх повноважень консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби;
- 29) підписує закони, прийняті Верховною Радою України;
- 30) має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів із наступним поверненням їх на повторний розгляд Верховної Ради України;
- 31) здійснює інші повноваження, визначені Конституцією України.

Як ми бачимо, перелік повноважень глави держави дуже великий. І тільки на перший погляд здається, що Президент десь далеко від нас. Насправді, будь-яке його рішення може зачепити кожного із нас.

Цього разу ми будемо обирати нового Президента, тому для нас не має бути байдуже, яким курсом він «поведе країну», яке теперішнє готує він нам і підвалини якого майбутнього він закладе для наших дітей і онуків.

ЗРОБИМО ВИБІР НА КОРИСТЬ ЧЕСНОГО МАЙБУТНЬОГО

Демократія — це насамперед процедура.
Англійський вислів

Важко не погодитись із цим твердженням. Будь-яке відхилення від усталених демократичних процедур тягне за собою порушення законодавства, а значить — порушення прав виборців і кандидатів. Тому давайте зупинимось на основних принципах проведення виборів.

Що таке «вільні вибори»?

Обирати, брати участь у голосуванні, обиратися — це право, а не обов'язок. Жодної відповідальності за неучасть у виборах законодавством не передбачається. Однак, якщо право існує, ним потрібно користуватися. Адже **якщо ви не прийдете голосувати, то це значить, що рішення за вас будуть приймати інші**. А часто буває й так, що за того, хто не прийшов, просто підкидають бюлетені — переважно на користь того кандидата, за якого б ви точно не голосували.

Що таке «загальні вибори»?

Це означає, що громадяни України, які досягли встановленого законом віку, автоматично здобувають право обирати і бути обраним незалежно від статі, раси, національності, мови, віросповідання, походження і т. ін. Виходячи з цього принципу, усі виборці, що досягли 18 років, включаються до списку виборців на своїй ділянці і їм фактично надається можливість без будь-яких перешкод проголосувати. Єдиний виняток складають особи, визнані судом недієздатними.

Що таке «прямі вибори»?

Це означає, що виборці самі безпосередньо голосують за своїх кандидатів.

Що таке «рівні вибори»?

Це означає, що кожен виборець має один голос, і голос кожного розцінюється однаково.

Що таке «альтернативні вибори»?

Це означає, що виборцеві надається право обирати з декількох кандидатів або партій.

Що вкладається у слова «таємне голосування»?

Це означає, що кожному виборцю гарантується таємниця його вибору. Ніхто не має права вплинути на ваше волевиявлення чи контролювати його або вживати до вас яких-небудь заходів за зроблений вибір.

До речі: Збереження таємниці вашого волевиявлення є одним із наріжних каменів демократичних процедур. Зараз країною активно поширюються різноманітні чутки про те, що прозорі скриньки для голосування впроваджуються для контролю за кожним виборцем: хто і за кого проголосував. Природа таких чуток відома: їх поширюють ті, хто сподівається знову використати владні важелі, різноманітний тиск, залякування та примус щодо виборців.

Ми стверджуємо: **визначити серед кількох тисяч бюлетенів бюлетень конкретного виборця неможливо в принципі.** Такі залякування розраховані на несвідомих та вже заляканих людей. Але як показали парламентські вибори 2002 року, громадяни України у переважній більшості (близько 2/3 виборців) владі не вірять, а підтримують опозицію.

Демократію не можна побудувати за рік чи за 10 років. Це більш тривалий процес. Із кожними наступними виборами ми просуваємося вперед. Минулого разу не дали шансу тим, хто хотів нас повернути назад до «світлого минулого». **Цього разу ми маємо зробити вибір на користь чесного майбутнього.**

Із Закону України «Про вибори Президента України»:

Стаття 6. Вільні вибори.

1. *Вибори Президента України є вільними. Виборцям забезпечуються умови для вільного формування своєї волі та її вільного виявлення при голосуванні.*

2. *Застосування насильства, погроз, обману, підкупу чи будь-*

яких інших дій, що перешкоджають вільному формуванню та вільному виявленню волі виборця, забороняється.

Стаття 7. Таємне голосування.

Голосування на виборах Президента України є таємним: контроль за волевиявленням виборців забороняється.

Стаття 11. Виборчий процес.

1. Виборчий процес — це здійснення суб'єктами, визначеними статтею 12 цього Закону, виборчих процедур, передбачених цим Законом.

2. Виборчий процес здійснюється на засадах:

1) законності та заборони незаконного втручання будь-кого у цей процес;

2) політичного плюралізму та багатопартійності;

3) публічності та відкритості виборчого процесу;

4) рівності всіх кандидатів на пост Президента України;

5) рівності прав партій (блоків) — суб'єктів виборчого процесу;

6) свободи передвиборної агітації, рівних можливостей доступу кандидатів на пост Президента України до засобів масової інформації;

7) неупередженості органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, закладів, установ і організацій, їх керівників, інших посадових і службових осіб до кандидатів на пост Президента України.

Стаття 13. Публічність і відкритість виборчого процесу.

1. Підготовка до проведення виборів Президента України здійснюється публічно і відкрито.

2. Для забезпечення публічності і відкритості виборчого процесу виборчі комісії відповідно до своїх повноважень:

1) оприлюднюють відомості про свій склад, місцезнаходження та режим роботи, про утворення територіальних виборчих округів і виборчих дільниць, про час і місце проведення голосування, про основні права виборців, у тому числі про право оскарження неправомірних рішень, дій чи бездіяльності виборчих комісій, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, закладів, установ і організацій, їх керівників, інших посадових і службових осіб, які порушують або обмежують виборчі права;

2) забезпечують можливість ознайомлення громадян із списками виборців, відомостями про кандидатів на пост Президента України, передвиборними програмами кандидатів на пост Президен-

та України, з порядком заповнення підписних листів і виборчих бюлетенів;

3) оприлюднюють підсумки голосування і результати виборів Президента України;

4) надають іншу інформацію у випадках, передбачених цим законом.

3. Рішення виборчих комісій доводяться до відома громадян через друковані засоби масової інформації або, у разі неможливості, оприлюднюються в інший спосіб.

4. Засоби масової інформації зобов'язані об'єктивно висвітлювати хід виборчого процесу. Їх представникам гарантується безперешкодний доступ на всі публічні заходи, пов'язані з виборами, а на засідання виборчих комісій та на виборчі дільниці у день виборів та в день повторного голосування — на умовах, визначених у частині дев'ятій статті 28 цього Закону. Виборчі комісії, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, посадові і службові особи цих органів зобов'язані в межах своїх повноважень і компетенції надавати представникам засобів масової інформації необхідні їм відомості щодо підготовки та проведення виборів.

Таким чином, ми склали собі найзагальніше уявлення про повноваження посадової особи, яку ми будемо незабаром обирати, та про основні принципи й положення виборчого закону.

Тепер залишилося з'ясувати які реальні права та важелі залишилися у нас, пересічних виборців, для впливу на владу.

Насамперед ми мусимо визнати, що українські реалії є досить далекими від наших же українських законів. У реальному житті існують підкуп, тиск та залякування виборців, нерівні умови для кандидатів у президенти, відверта брехня з телеекранів та газетних шпальт, незаконне застосування владних повноважень (адмінресурсу) у ході виборчої кампанії. Все це, вже саме по собі, є вагомим приводом змінити чинну владу.

ЯК ОБРАТИ СВОГО ПРЕЗИДЕНТА?

Читайте програми кандидатів, вивчайте їхні біографії, переглядайте неупереджену пресу; робіть це разом з сусідами, друзями, людьми, до думки яких ви дослухаєтесь. Адже всі ми, громадяни України, хочемо миру і процвітання нашої державі. Коли ви прочитаєте програми кандидатів на посаду Президента, для вас стане очевидним, скільки залежить від вибору вами певного кандидата.

Наприклад, кожен кандидат пропонує той чи інший рівень оподаткування громадян, підприємців і компаній. А це безпосередньо впливає на заробіток, який ви отримуватимете у майбутні роки. Так само й наша медицина та освіта, що потребують реформування, будуть залежати від тих важливих рішень, які наш обранець прийматиме на своїй високій посаді.

Однак, програма — це лише частина інформації про кандидата. За умов нерозвинутого громадянського суспільства, недосконалої політичної системи в Україні, кандидат, ставши Президентом, може не виконувати свою програму. Тому зупиняючи свій вибір на тому чи іншому політикуві, ми повинні мати якомога повніші відомості про його попередню та теперішню діяльність. Ми маємо впевнитися, що його моральні та ділові якості перебувають на рівні наших вимог до найвищої посадової особи держави.

До речі: Ще 1994 року нинішній Президент, йдучи на вибори, обіцяв «Порядок і порядність». Після десяти років його президентства кожен громадянин України може оцінити досягнуті ним результати.

Тому й важливо, ґрунтуючись на попередньому досвіді, на здобутках того чи іншого кандидата, зважено підійти до свого вибору: оцінювати свого обранця слід не за останні півроку-місяць перед виборами (коли він намагається нам сподобатись), а за його реальними досягненнями впродовж тривалого часу.

Нас стараються переконати у тому, що влада не потребує змін, щодень розповідаючи казки про «стабільність», яку, мовляв, можна підтримувати тільки разом із збереженням нинішнього політичного режиму.

«Стабільність», про яку так піклується нинішня влада, всупереч усім суспільним законам, базується на супербагатстві меншості та злиднях більшості. Ця «стабільність» куплена на гроші мільйонів українських заробітчан, які в наймах у благополучних європейців намагаються «відбити» хоч невелику частину вкраде-

ного у них олігархами, і потім імітують на батьківщині «середній клас», не полишаючи при цьому мрії втекти «за бугор» назавжди. Куплена ціною затримуваних зарплат працівників бюджетної сфери, невиплачуваних роками мізерних пенсій.

Народ справді пристосувався жити при нинішньому режимі. Інстинкт виживання українців, загартований голодоморами, робить свою справу. Ми навчилися жити ігноруючи владу, зневажаючи владу, всупереч владі. І як не парадоксально, — владу це влаштовує. Вона теж пристосувалася до цієї ситуації, визначилася з формами експлуатації і видобування грошей з населення, зрештою, просто сформувалася як корупційна псевдодемократія, яка «по поняттям» розводять внутрішні суперечності, навіть на гадці не маючи зважати на якесь там «єдине джерело влади в Україні» (тобто, згідно з Конституцією, — народ).

Найбільша загроза для здійснення в Україні будь-яких системних змін — це *страх населення перед змінами (при внутрішньому їх прагненні), небажання адаптуватися до нових, хай навіть до більш цивілізованих і демократичних правил. Саме цей страх може стати куди вагомішим аргументом на користь збереження сьогоденнього варіанту «стабільності», ніж вигадки хитромудрих політтехнологів про «нашистів» і «націонал-естремістів», безглуздя яких неочевидне лише люмпенізованим фанатам «халявної» горілки.*

Та, власне, всі ці міфи й розраховані не на буквальне сприйняття, а саме на утвердження підсвідомих страхів і загального почуття відрази до політики взагалі.

Нині діями влади та її штатних пропагандистів керує саме страх перед відповідальністю, якої врешті-решт не уникнути, і глибоко приховуване відчуття втрати своєї влади. І надія, що час відповідати за свою діяльність в черговий раз вдасться віддалити, за допомогою чорнопірівських умільців — своїх та імпортованих, монополії на ЗМІ, хитромудрих політичних провокацій, кулуарних домовленостей, використання адмінресурсу, елементарного підкупу — чого ще?

Кредит народної довіри давно і безповоротно для них вичерпаний. Тепер залишилось лише повністю зосередитися на дискредитації політичних опонентів. З однією метою — досягти остаточної відрази виборців до будь-якої політичної участі, бо це єдиний реальний шанс нехай для тимчасового успіху. Йдеться про своєрідну тактику «випаленої землі», яка демонструє слабкість, невпевненість і свідчить про наближення поразки. Єдина дієва тактика для кожного виборця у такій ситуації — прийти на виборчі дільниці і самостійно зробити свій вибір.

ВАШ ВИБІР

Виборчий бюлетень сильніший за кулю.
Авраам Лінкольн (1809—1865), президент США

Тепер щодо обіцяного на початку способу обрання свого кандидата. Щоправда, він не годиться для тих людей, яких нинішня влада влаштовує, — за них уже вибір зробили. Але якщо ви проста людина, чесно заробляєте гроші, не маєте кримінального минулого і таємних рахунків у зарубіжних банках — для вас рецепт простий. Подивіться центральні провладні телеканали, почитайте такі ж газети (тільки недовго, людей із нормальним вихованням та світоглядом може швидко знудити). Після цього дайте відповідь на запитання: кого найбільше поливають брудом, хто звинувачений у всіх бідах і гріхах, кого влада найбільше (після власного народу) боїться. Можливо, за нього і варто проголосувати?

Ваше майбутнє, майбутнє вашої родини і майбутнє ваших дітей залежить від вашого вибору.

Кожен уряд живе не тільки врегулюванням поточних проблем, а й довготерміновою перспективою, так що рішення майбутнього Президента можуть вплинути на життя вас і ваших дітей на багато років наперед. Наприклад, рівень освіти в наших школах і університетах для ваших дітей може означати різницю між добробутом і бідністю. Можливість отримати належне медичне обслуговування може забезпечити здоров'я та життя для членів вашої родини. Насамкінець, рівень пенсій стане одним з чинників, що визначить, чи будуть ваші батьки вдоволені життям на пенсії, чи доживатимуть свій вік у злиднях.

Ваші сусіди і колеги залежать від вашого голосу.

Майбутній Президент контролюватиме одну з найважливіших державних установ — уряд. Уряд в Україні уповноважений приймати рішення, від яких залежатиме життя вашої громади, вашого колективу. Ліквідація корупції у державних органах, боротьба із злочинністю, підвищення рівня моралі у суспільстві, впровадження програм підтримки для молоді, зниження рівня

дитячої безпритульності — вирішення всіх цих та багатьох інших питань забезпечуватиме майбутній Президент, якого оберуть громадяни України.

Ваша безпека залежатиме від вашого вибору.

Згідно з нашою Конституцією, нам гарантовані суттєві невід’ємні свободи, такі, як свобода слова, релігії, пересування. Чи захистить майбутній Президент наші свободи, за які боролися цілі покоління наших предків, залежить від нас.

Ваш вибір вплине і на обороноздатність країни, оскільки саме Президент визначає засади воєнної політики України. Чи буде наша країна мати голодне, численне військо рекрутів, насильно відірваних від домівок, чи невелику, але професійну армію, яка буде в змозі відреагувати на всі військові загрози? Саме ваш голос може стати вирішальним, щоб наше суспільство рішуче позбулося таких ганебних явищ, як корупція у державних органах, кривава і безкарна злочинність. Тільки чесний, відданий інтересам простих громадян, сумлінний Президент може гарантувати нашу з вами безпеку.

Але мало того, щоб ми з вами висловили свою волю. Треба ще, щоб наші голоси були чесно і сумлінно враховані. Для цього написані досить об’ємні закони, а на додаток до них прийнята неозора безліч постанов, рішень та інструкцій. Здавалося б, усе має бути в порядку? Аж ніяк. Закон сам по собі — лише кілька сторінок паперу. Втілювати його в життя повинні конкретні люди. А в людей є свої інтереси, свої цінності. І, що особливо важливо, у нашому суспільстві, на жаль, існує стійка традиція неповаги до закону.

До того ж, в українському суспільстві, де значна частина населення не має засобів до нормального людського існування, де середньостатистичний обиватель не почуватиться самостійним учасником громадського життя, об’єктивно виникає можливість для корумпування самого громадянина.

І влада активно використовує цю можливість для власної вигоди, елементарно купуючи в зuboжілого громадянина його виборчий голос — як товар. У такий спосіб відтворюється ще більш корумпована влада. Корупція у владі і підкуп виборця в ході виборчої кампанії, безумовно, є взаємозалежними явищами. Обидва вони є прихованими протиправними соціально шкідливими

відносинами, що виникають між представниками держави і рядовими громадянами з приводу купівлі-продажу — в одному випадку мандата на владу, в іншому — владних послуг.

Ці два процеси, що взаємно доповнюють один одного, творять так званий «ринок влади», у якому влада стає товаром, купується і продається. Однак, суспільство не можна визнати вільним і здоровим, якщо його громадянин змушений продавати свою волю (право).

Продаж права є в кінцевому рахунку зазіханням на волю інших людей з боку влади, яка придбавши собі мандат за гроші, буде використовувати його з метою подальшого власного збагачення.

Спекуляція владою, а саме — перепродаж владних послуг за більш високою ціною, як і продаж виборчого голосу, — є ознаками серйозної хвороби суспільства і держави.

Примірюю на себе ситуацію зі спробою купити наш голос, або вплинути на наш вибір якимсь іншим чином.

Я — виборець.

Мені наполегливо рекомендують проголосувати за конкретного кандидата. Мені погрожують тим, що виженуть з роботи, не підвищать пенсію, не дадуть змоги купити вугілля, лякають іншими утисками — наскільки вистачає фантазії у місцевого начальства. Мене намагаються купити грішми, дармовою горілкою, гречкою, цукром. Передвиборчим підвищенням зарплат і пенсій.

Але я чудово розумію, що, продавши задешево свій голос, я ризикую в наступні п'ять років довго не отримувати обіцяних зарплат і пенсій, не дочекатись виконання щедрих обіцянок. І винен у цьому буду я, і такі як я — ті, хто піддався залякуванню і підкупу і не проголосував, так як велить совість і розум. Або ті, хто взагалі не прийшов на виборчі дільниці. Вони своєю байдужістю відкрили шлях для фальсифікації результатів виборів.

Ми маємо пам'ятати, що **в кабіні для голосування ми — ВІЛЬНІ ГРОМАДЯНИ, і саме від нас залежить, хто буде Президентом.**

Ми маємо пам'ятати, що наш громадянський обов'язок — в день голосування проголосувати так, як ми вважаємо за потрібне.

До речі: Існує думка, що всі передвиборчі подарунки та гроші треба приймати, адже ті, начебто дармові, продукти та гроші у вас же раніше вкрали. А голосувати за чесного кандидата.

Адже чесні кандидати пропонують нові ідеї та нові шляхи суспільного розвитку, а нечисті на руку, ті, кому більше нічого запропонувати, — крупи, макарони, гречку, гроші, нові дитячі майданчики, автобуси інтернатах, допомогу німечним тощо. Те, чого вони не робили упродовж всього свого терміну перебування при владі, хоч це було їх посадовим обов'язком, — вони намагаються зробити, а точніше — продемонструвати (а це значно дешевше і легше) за один-два місяці до виборів: безпосередній підкуп в день голосування, «несподіване» підвищення пенсій, зарплат, стипендій. Впевнені, що нам з вами давно відомо: такі підвищення — це лише невеличка компенсація за втрачені кожним із нас кошти — під час тих же бензинових та хлібних криз чи від прихованої інфляції. Існує неодноразово підтвержене життям правило: той, хто перед виборами згадує про народ, наступні п'ять років про нього начисто забуває.

Пам'ятайте: кожен, хто пробує чинити на вас тиск, — злочинець і відповідає за свої дії згідно з законом. Покарання може бути суворим — від звільнення з державної служби до позбавлення волі на термін до 12 років.

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (ВИТЯГ):

Стаття 157. Перешкоджання здійсненню виборчого права.

1. Перешкоджання насильством, обманом, погрозами, підкупом або іншим чином вільному здійсненню громадянином права обирати і бути обраним Президентом України, народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом місцевої ради або сільським, селищним, міським головою, вести передвиборну агітацію — карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до чотирьох років.

2. Ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб або членом виборчої комісії чи іншою службовою особою з використанням влади або службового становища, — караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, що вплинули на результати голосування або виборів, — караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.

СКОРИСТАЙТЕСЯ СВОЇМ ПРАВОМ

Не можна безкарно управляти державою без народу і проти його волі.

Моріс Торез, французький політичний діяч

Треба зазначити, що в ході нинішніх президентських виборів ми вперше за останнє десятиріччя маємо справу з масштабним політичним протистоянням двох різних, порівнянних за потенціалом політичних сил. На двох попередніх президентських кампаніях (1994 і 1999 років) лінія такого протистояння проходила між представниками партійно-номенклатурної еліти радянського часу (Кравчук — Кучма, Кучма — Симоненко) і зводилась, передусім, до боротьби, спершу за найвигідніші умови пристосування окремих груп цієї еліти до нових часів, а згодом — за самозбереження при владі тієї з груп, яка взяла гору.

За цей час стало звичним, що вибори на різних рівнях перетворилися не в змагання програм, а у змагання тих чи інших маніпулятивних технологій. Це призвело до того, що в громадян України так і не розвинулась культура політичного вибору. У свідомості людей протягом десятиріч насаджувалося переконання у безсиллі простого громадянина перед могутністю державної машини. Як наслідок, на сьогодні дуже значна частина виборців просто не бачить у процедурі виборів реального механізму, здатного змінити їх життя. Більше того, виборці, задавлені медійним маніпулятивним терором, часто-густо просто не здатні раціонально обґрунтовувати свій вибір і не бажають брати на себе відповідальність за результат виборів, наперед вважаючи для себе програшним будь-який результат. Наслідки очевидні — зростання настроїв політичного збайдужіння виборців, збільшення кількості голосувань «проти всіх» або, ще гірше — фактів тотального «скуповування» голосів.

Особливість нинішньої президентської кампанії полягає у тому, що цього разу опозиція, попри ряд внутрішніх суперечностей і традиційну для українського політикуму деідеологізованість, принаймні прагне до демонстрації ідеологічних відмінностей відправлячої еліти. Окрім того, вперше за роки незалежності опози-

ція має лідера з високим рейтингом довіри, який, до певної міри, компенсує традиційну перевагу чинної влади (адмінресурс, контроль за провідними ЗМІ тощо).

До речі: Результати вересневого соціологічного опитування, проведеного Центром Разумкова вражають, насамперед, ступенем готовності українців брати участь у святі всенародного волевиявлення. Лише 5% з опитаних заявили, що не стали б брати участі у виборах Президента, коли б вони пройшли наступної неділі. Такий рівень соціальної активності й не снився Україні 1999 року, коли вибори глави держави не залишили байдужими лише 70% виборців (у другому турі кабінки для голосування відвідали майже 75% громадян).

Однак хоч би хто з кандидатів переміг в остаточному підсумку, життя після виборів має бути іншим. Цього хочуть українці. «Як ви вважаєте, краще було б, щоб новий Президент (обраний на наступних президентських виборах) у цілому продовжував політику нинішнього Президента, чи необхідна кардинальна зміна нинішнього курсу?» — поцікавилися соціологи у наших громадян. І отримали цікавий результат. 19,3% респондентів висловилися за те, щоб новий Президент у цілому продовжував політику нинішнього глави держави. Майже 12% було складно відповісти на це запитання. А **68,8% опитаних заявили: необхідна кардинальна зміна існуючого курсу.** Леонід Данилович скільки завгодно може повторювати свою улюблену тезу про спадкоємність політики і збереження політичних напрямків і орієнтирів після виборів, однак народ вважає геть інакше. Це ті, кому сьогодні в Україні жити добре, бажають збереження статус-кво. І кому страшно за своє майбутнє в Україні без Кучми. Більшість же населення сприймає нинішні вибори як шанс змінити своє життя на краще.

А про те, що це бажання є досить щирим й цілком обґрунтованим, свідчать інші цифри. Продовження активної політичної діяльності (скажімо, народним депутатом, прем'єр-міністром чи рядовим міністром) Леоніду Кучмі після спливання його президентських повноважень бажають лише 8% опитаних. 20,5% громадян згодні з тим, що він може зайнятися громадською діяльністю. 17,4% переконані, що нинішній Президент має бути притягнутий до суду. 2,3% припускають ймовірність іншого майбуття для Леоніда Даниловича. 10,6% не змогли відповісти на запитання. І вагома частина опитаних — 41,2% — переконані: Леонід Кучма після відставки з президентського поста має відійти від політичного і громадського життя.

На хвилі нинішнього політичного протистояння є підстави очікувати повернення інтересу громадян України до політичних процесів, їх виходу зі стану політичної апатії.

Головне не піддаватися майстерно поширюваним чуткам, що ти нічого не вирішиш, що кандидата, за якого ти хочеш голосувати, все одно не допустять до влади. Все це неправда. Якби ти нічого не вирішував — тебе б не намагалися купити, тобі б не виливали на вуха відра брехні, не залякували б врешті-решт. Треба пам'ятати, що ти людина, громадянин і що, принаймні, один раз у два-три роки ти маєш можливість сам вирішувати свою долю і долю своєї країни.

Не вірте, що всі політики погані. Це лише вправно поширювані плітки, для того, щоб нас дезорієнтувати, посіяти в нашій свідомості байдужість та безнадію. Ви знаєте, що в країні переважна більшість чесних людей. Навіть у нелегких умовах українського сьогодення, хіба ми з вами не бачимо самовідданих вчителів, кваліфікованих лікарів, мільціонерів, які чесно виконують свій обов'язок, хазяйновитих керівників. Серед політиків також є чесні люди і справжні професіонали — і тільки їм ми маємо довіряти владу.

Зрештою, припустимо, що ви зневірилися у всьому і у всіх, і не хочете ні за кого голосувати. Як і кожна особиста позиція, така точка зору теж заслуговує на повагу. Але не варто ігнорувати вибори — бо вашим правом майже напевно скористаються фальсифікатори. Скористайтесь своїм правом самі — прийдіть на вибори, викресліть усіх кандидатів. Тим самим ви задекларуєте свою громадянську позицію і перешкодите тим, хто хоче спотворити результат голосування.

Всі ми маємо усвідомити — може статися так, що ті зміни, які сьогодні ще можна здійснити шляхом виборів, завтра вимагатимуть від нас чи наших дітей надзусиль. Чи є право у теперішніх покоління українців свідомо чи несвідомо уникати відповідальності і перекладати право вибору на своїх нащадків? Чи дамо ми самі собі шанс будувати нормальне життя?

ВИБІР — ЗА КОЖНИМ ІЗ НАС.

*Редактор Ю.Луканов
Комп'ютерна верстка Т.Мосієнко
Коректор Т.Небесна*

Прийди й проголосуй. — К.: Факт, 2004. — 20 с.

Підписано до друку 27.09.2004.
Формат 60x84/16
Гарнітура Ukrainian Times
Підготовка до друку, друк — видавництво «Факт»
Наклад 2000

Віддруковано з оригінал-макета
Зам. №